

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
Vanha talvitie 2–6 A 11
00580 Helsinki
olli.saari@vapaa-ajankalastaja.fi

LAUSUNTO

10.10.2022

Eduskunta
ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Viite Kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntö (HE 76/2022 vp), Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Asia Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön (SVK) lausunto hallituksen esityksestä luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön lausunto

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö (SVK) on tutustunut hallituksen esitykseen luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. SVK lausuu esityksestä kunnioittavasti seuraavaa.

TAUSTAA

Luonnonsuojelulaki halutaan ajantasaistaa ja parantaa sen vaikuttavuutta lajien ja luontotyyppien suojelun tehostamiseksi, luontotiedon hallinnan kehittämiseksi, ilmastonmuutoksen sopeutumisen ja sen hillinnän edistämiseksi sekä luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön edistämiseksi. Uudistuksella toteutettaisiin pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitetta pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa. Hallitusohjelman mukaisesti luonnonsuojelulainsäädäntöä uudistetaan arviointien perusteella. Monimuotoisuuden heikkenevää kehityssuuntaa ei tähänastisilla toimilla ole saatu käännettyä, ja ilmastonmuutos nopeuttaa ja voimistaa entisestään monia luonnossa tapahtuvia muutoksia. Hallituksen esityksessä on myös tunnustettu, että luonnonsuojelulainsäädännön uudistaminen liittyy Marinin hallitusohjelman kirjauksiin kestävän vapaa-ajankalastuksen ja jokamiesoikeuksien turvaamisesta.

SUOMEN VAPAA-AJANKALASTAJIEN KESKUSJÄRJESTÖN KANTA YLEISKALASTUSOIKEUKSIEN JA LUONNONSUOJELUN YHTEENSOVITTAMISESTA

6 luku Luonnonsuojelualueet

47 § Yksityinen luonnonsuojelualue

SVK esittää, että yksityistä luonnonsuojelualuetta perustettaessa on kalastusta koskevista yleisen edun näkökohdissa kuultava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus)

nimenomaista kalatalousviranomaista, jolle tehtävä kalastuslain 20 §:n mukaan kuuluu. Samalla tulee tarkentaa 47 §:n perusteluihin, ettei yleiskalastusoikeuksia voida kieltää yksityisellä luonnonsuojelualueella, vaan edellä mainitun harkinnan jälkeen, mikäli niiden rajoittaminen edelleen katsotaan perustelluksi, tulee rajoittamista hakea kalastuslain 54 §:n mukaisesti. Yhtäläisesti kaikkea kalastusta koskevista rajoitusesityksissä tulee noudattaa kalastuslain 53 §:ää.

Nämä esitykset ovat tarpeen, sillä nykylainsäädännön aikana (ja ennen) on perustettu vaihtelevin kirjauksin tehtyjä yleiskalastusoikeutta rajoittavia luonnonsuojelualueita, joista kalastajien on ollut vaikeaa tai jopa mahdotonta saada tietoa. Kirjavista perustamispäätöksistä johtuen on esiintynyt myös epävarmuutta, että missä tapauksissa kalastusta koskevia kielloja on voimassa. Kalastajien oikeusturvan, rajoitusten tarkoituksenmukaisuuden ja myös kalastuksen valvonnan toteuttamisen kannalta on ehdottoman tärkeää hoitaa perustamiseen liittyvät kalatalousasiat jatkossa kalatalousviranomaisen kanssa kalastuslakia noudattaen. Tällöin varmistetaan myös mahdollisten yleiskalastusoikeusrajoitusten kirjaaminen kaikille avoimeen kalastusrajoitus.fi-palveluun.

48 § Yksityisen omistaman alueen määräaikainen rauhoittaminen

SVK esittää, ettei pykälän 47 tavoin tälläkään pykälällä voi sopimusmenettelyllä suoraan kieltää yleiskalastusoikeuksia ilman kalatalousviranomaisen osallistamista sekä toimimista kalastuslain 54 (ja 53) pykälän mukaan.

50 § Poikkeukset kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä

SVK on tyytyväinen, että yleiskalastusoikeuksin tapahtuva kalastus turvataan jatkossakin myös kansallispuistoissa ja luonnonpuistoissa. Esitys on Marinin hallitusohjelmaan kirjattujen kestävän vapaa-ajankalastuksen ja jokamiesoikeuksien turvaamisen mukainen. Pykälän perusteissa olisi hyvä todeta, että, kalastuslaissa (muun muassa pykälät 34, 46, 73 ja 74) määritellään tarkemmin sellaisista suojelualueen sisällä sallituista kalastonhoitotoimista, joiden voidaan katsoa täyttävän ensimmäisen momentin ehdot asianmukaisuudesta perustamistarkoituksen vaarantamattomuudesta.

53 § Yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräykset

Hallituksen esityksen mukaan ja voimassa olevan luonnonsuojelulain mukaisesti tulee yksityistä luonnonsuojelualuetta koskevaan päätökseen ottaa tarpeelliset rauhoitusmääräykset alueen luonnon suojelemisesta ja tarvittaessa sen hoidosta. Näihin sisältyy mahdollisuus rajoittaa liikkumista ja maihinnousua. SVK korostaa pykälän perustelutekstin kirjausta, jonka mukaan: *”Rauhoitusmääräyksiä annettaessa pyrittäisiin suojelualueita koskevien säännösten selkeyden ja yhtenäisyyden vuoksi soveltuvien osin noudattamaan, mitä 49–51 §:ssä säädetään valtion luonnonsuojelualueiden rauhoitussäännöksistä”*. SVK toistaa (kts. kommentit 47 §:stä) tulkintansa lakiesityksestä ja katsoo, ettei yksityisellä luonnonsuojelualueella voida sen perustamisvaiheessa rajoittaa yleiskalastusoikeuksia.

Jottei yleiskalastusoikeuksien hyödyntäminen tarpeettomasti vaarannu yksityisillä luonnonsuojelualueilla myöskään liikuntarajoitusten ja maihinnousun rajoittamisen myötä, pitää SVK välttämättömänä kuulla asiassa ELY-keskuksen kalatalousviranomaista sekä vapaa-ajankalastajien edustajia.

56 § Liikkumisen rajoittaminen

SVK huomauttaa, että erityisesti luonnonpuistoissa tulee huolehtia, ettei erikseen osoitettujen reittien tai alueiden puuttumisella estetä muuten sallittujen yleiskalastusoikeuksien käyttöä alueen

vesistöissä, toisin sanoen rantaan pääsyä ja siellä liikkumista, alueen perustamistarkoitusta vaarantamatta.

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

99 § Kieltotaulut

SVK esittää selvennettäväksi pykälän kirjausta sellaiseksi, että se yksiselitteisesti koskee myös sekä maksullisia että maksuttomia yleiskalastusoikeuksia.

16 luku Voimaantulosäännökset

140 § Vuoden 1923 luonnonsuojelulain mukaiset luonnonsuojelualueet ja luonnonmuistomerkit

SVK kannattaa toiseen momenttiin sisältyvää kirjausta, jonka mukaan yleiskalastusoikeuksiin perustuva kalastus on tarkoitus sallia uuden lakiesityksen mukaisesti.

Vuoden 1923 luonnonsuojelulain nojalla perustettujen valtion luonnonsuojelualueiden muuttamisesta on ollut kesällä lausunnolla myös ympäristöministeriön valmisteleva luonnos hallituksen esitykseksi (VN/13817/2022). SVK huomauttaa, että tässä esityksessä annettiin virheellinen kuva yleiskalastusoikeuksien voimassaolon nykytilasta sekä nyt lausunnolla olevan luonnonsuojelulain vastaisesti esitettiin yleiskalastusoikeuksien kiellon jatkamista luonnonpuistoissa.

141 § Kumotun lain nojalla annetut viranomaispäätökset

Nykyisillä yksityisillä luonnonsuojelualueilla on voimassa kirjava joukko erilaisia kalastusta rajoittavia, usein varsin epäselviä perustamispäätöksestä tulkittuja määräyksiä. Hallituksen esityksen mukaisesti yleiskalastusoikeuksien hyödyntäminen on tarkoitus sallia kaikilla valtion luonnonsuojelualueilla ja tätä on 53 §:n mukaan tarkoitus pitää pääsääntönä myös yksityisillä luonnonsuojelualueilla.

Viitaten pykälistä 47, 48 ja 53 antamiinsa kommentteihin SVK esittää, että **141 pykälään lisätään kolmas momentti, jolla kaikkien aikaisemman lainsäädännön nojalla perustettujen yksityisten luonnonsuojelualueiden kalastuslain 7 §:n mukaisia yleiskalastusoikeuksia koskevat kiellot kumotaan. Kiellot, mikäli ne edelleen ovat perustamistarkoitukseen ja uusimpaan luonnonsuojelulainsäädäntöön nähden perusteltuja, tulee hakea kalatalousviranomaiselta kalastuslain 54 §:n nojalla.** SVK toteaa, että yleiskalastusoikeuksia koskevien rajoitusten kumoaminen tai uudelleen tarkistaminen voitaisiin toteuttaa myös lakiesityksen 61 pykälän perusteella alue kerrallaan, mutta pitää tätä toimintavaihtoehtoa hallinnollisesti merkittävästi raskaampana.

SUOMEN VAPAA-AJANKALASTAJIEN KESKUSJÄRJESTÖN KANTA VESILUONNON TURVAAMISESTA JA LAISTA YLEISESTI

1 luku Yleiset säännökset

Lakiluonnoksen taustaperusteluissa tuodaan esiin, ettei ole riittävää turvata nykyistä elonkirjoa, vaan monimuotoisuutta on pyrittävä myös aktiivisesti lisäämään. Tämän vuoksi SVK esittää ensimmäisen tavoitteen täydennystä muotoon: ”luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja ennallistaminen”.

2 § Lain soveltamisala

SVK toteaa, että pykälässä olisi syytä määritellä lain suhde myös kalastuslakiin, johon esitetään luvun 8 osalta muutosta nykytilaan verrattuna. SVK:n näkemykset luvun 8 osalta esitetään lausunnossa myöhemmin.

7 luku Luontotyyppien suojelu66 § Suojellut luontotypit

SVK esittää, että pykälässä mainitussa valtioneuvoston asetuksessa tulee uhanalaisten luontotyyppien määrittelyperusteissa viitata myös koskiensuojelulakiin koskihabitaattien suojelun välineenä.

8 luku Eliölajien suojelu70 § Luvun soveltamisalaan kuuluvat lajit

Pykälässä esitetään luvun 8 soveltamisala. SVK esittää, että kuten pykälän ensimmäisessä momentissa esitetään poikkeuksena eräiden riistaeläimien huomioon ottamisesta luvun tietyissä pykälissä, tulee vastaavasti pykälän 76 § koskea myös vaelluskaloja, jotka on määritelty kalastuslain 4 §:ssä. Näin voidaan vahvistaa vaelluskalojen huomioon ottamista ympäristölupapäätösprosesseissa. Lisäksi SVK esittää poikkeuksena pääsääntöön, että vaikka luvun ei ole muilta osin tarkoitus koskea kaloja, niin pykälien 77 ja 79 toimeenpanoa voitaisiin soveltaa vaelluskalojen esiintymispaikkojen suojeluun ja hoitoon. Muilta osin kalalajien rajaaminen soveltamisalueen ulkopuolelle on SVK:n mukaan kannatettava esitys.

79 § Erityisesti suojeltavien eliölajien esiintymispaikkojen suojelu

Pykälään tulisi lisätä mahdollisuus säätää asetuksella kalastuslain soveltamisalan uhanalaisten lajien esiintymispaikkojen suojelusta, vaikka kalat eivät lajeina luvun soveltamisalaan (edellä esitettyä tarkennusta lukuun ottamatta) kuuluisikaan. Tällaisia esiintymispaikkoja voisivat olla erityisesti kalastuslain 4 § ja 64 § mukaiset vaelluskalavesistöjen koski- ja virta-alueet. Kalastuslailla säädellään vain kalastusta koskevista rajoituksista näillä alueilla, mutta ei muusta lajeja edistävästä suojelusta.

Vesistöjen kunnostushankkeissa luontodirektiivin liitteessä IVa mainittujen lajien tiukka suojelu on usein ollut ongelma. Esimerkiksi virtavesikunnostuksissa vuollejokisimpukka ja kosteikkohankkeissa viitasammakko saattavat estää hankkeiden toteutuksen, vaikka toimenpiteet edesauttaisivat myös kyseessä olevia lajeja. SVK ehdottaa, että luonnonvaraisten eläinten lisääntymis- ja elinympäristöjen kunnostaminen lisätään direktiivin poikkeamisperusteeksi. Lisäksi listalla oleva, mutta maassamme elinvoimaisena esiintyvä laji ei saa aiheuttaa estettä kunnostamiselle.

Merimetso voi saalistuksellaan aiheuttaa merkittävää vahinkoa uhanalaiselle kalalajille, -kannalle tai -populaatiolle. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi, jos merimetsot siirtyvät saalistamaan jokeen, jossa elää uhanalainen kalakanta. SVK ehdottaa, että kyseisen kaltaisessa tilanteessa tulee poikkeuslupa saada hyvin nopeasti ja torjuntatoimien alkaa sen jälkeen välittömästi, jotta kalakannalle aiheutuvat vahingot saadaan minimoitua. Tällaisen tilanteen tultua ilmi, tulee viranomaisten toimia aktiivisesti uhanalaisen kalalajin, -kannan tai -populaation suojelemiseksi.

Pykälän tulee tarkoittaa myös 77 § pykälästä edellä annetuissa kommentteissa tarkoitettujen uhanalaisten vaelluskalojen esiintymispaikkojen kunnostuksia.

15 luku Muutoksenhaku

136 § Muutoksenhaku

SVK on yleisen edun toteutumisen kannalta pettynyt siihen, että esityksestä on poistettu eräiden valtakunnallisten rekisteröityjen yhteisöjen valitusoikeus. SVK esittää aiemman muotoilun palauttamista, joka oli kirjoitettu syksyn 2021 lausuntokierroksella olleessa esityksessä muotoon: *Jatkossa näiden yhteisöjen valitusoikeutta ei enää rajattaisi vain paikallisiin ja alueellisiin yhteisöihin, vaan valitusoikeus koskisi myös sellaisia valtakunnallisia rekisteröityjä yhteisöjä, joiden tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen.*

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry

Olli Saari
toiminnanjohtaja